

אצרך בבטן ידעתיך" (יומא פ"ב ע"ב), ובפירוש סיפרה עליו הגמ' שהחיה מתים (ב"ק קי"ז) [ולדעת הרמב"ם הוא זה שסידר התלמוד הירושלמי], ובטח שכל שכלו נהפך לשכל התורה ממש, ובאמת לא יכול היה יותר שיאמר דבר שאינו נכון, שהרי התורה עצמה מדברת מתוך גרונו [ומטו משמיה דמרן הגר"א וסרמן זצוק"ל שהוא חושש יותר מן ה"נראה לי" של הרא"ש מאשר מן ראיותיו של הרא"ש, דכשהרא"ש אומר נראה לי הריהו כאומר שנראה כן בתורה עצמה]. ומעתה פשוט שלא היה צריך לה"תנא דמסייע ליה" שהרי כל התורה כולה מסייעא ליה, אלא שכאשר היה ריש לקיש מקשה לו ממקומות אחרים, והיה צריך להתעורר לחפש החילוק בין הדבקים, ולומר לא ראי זה כראי זה וכדו', דא גופא היא לידת עומק ורובד חדש בתורה שלא נתגלה עוד, ובזה נהיה תלמידו של ר"ל ממש עד שהוצרך לקרוע עליו, כי הביאו ל"רווחא שמעתתא" והיינו התרחבות והעמקת התורה בלידת יסודות ודינים חדשים הנולדים ע"י הקושיות וההיקשים. וראה לשון שו"ת תשב"ץ חלק א סימן א - **שע"י הקושיות תרבה הדעת ורווחא שמעתתא.**

חזינן מהכא חשיבות הענין של הבהרת הענינים בדרך של שאלה ותשובה, הערה ופירושה, סתירה וישובה, וכן המחשבה ושימת הלב לכל הפרטים, אשר עי"ז ימצא ה"חילוק" וה"מחלק" בין הנראה כדומה, ותמצא ההשוואה וההתאמה בין הנראה כשונה. כמו"כ תבנה הסברא המבארת והמפרשת את הענין הנדון לעומקו על כל היסודות והנפק"מ היוצאות ממנו, וממילא "רווחא שמעתתא".

ﷺ

זכור אזכור ותשוח עלי נפשי אשר לפני כשנה כבה המאור הגדול, וקדרות חושך תשכון בארץ, מעת נלקח מעמנו **מורי ורבי מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' זל"ה**, אשר מילדותי נשאני כאשר ישא האומן את היונק, ולימדני דרכי תורה ודרכי המחשבה בבנין הסוגיות בש"ס מתוך הבנה ובהירות. עליו נאמר שאם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו,

וכשם שמלאך, כל ישותו היא תפקידו, ואין לו קיום כשארין לו תפקיד, כך גם הרב צריך להיות במצב שכל מהותו הוא תפקידו. וכשהתורה בלועה בדמו של הרב והופכת את כל ישותו לחפצא של תורה, הוא הוא הראוי להעתיק השמועה לתלמידים המבקשים תורה ונעשית התורה משתמרת בידם.

אמת מה נהדר היה לראות את מרן רבינו זללה"ה יושב על כסא מלכותו ממלכת התורה, וכמלאך מכה על ראשי התלמידים ואומר להם "גדל" ובחיצים ביד גיבור היה מעוררם להוסיף עוד עומק ועוד הבנה ולהפעיל המחשבה מתוך שכל ישר וסברא אמיתית. [זכורני שנכנסתי פעם אל הקודש פנימה ל**מרנא הסטייפלער** זצוק"ל להרצות בפניו קושיא ממו"ר הגר"נ נבנצאל זצ"ל על ספרו קהילות יעקב עמ"ס כתובות, ובשולי הדברים כתבתי לו שראש הישיבה הגרמי"ל אמר לי בזה כך וכך. כשהגיע מרן זיע"א לשורה הזו, הפסיק ואמר "מה אתה רוצה ממני, יש לך את רבי מיכל יהודה שזוכה לכוין לאמת"! פעמים רבות היתה דרכו בקודש להעמיד קושיא מעוררת בפני התלמידים, והיה מטה אזנו לשמוע מפלפולא דאורייתא. סברת האחד תיקן והצעת השני שיפר, עד שנתישבה הקושיא על לב השומעים והיו הדברים מאירים.

וכמה יאים לרבינו זללה"ה דברי המקנה בקדושין דף ל. וז"ל ויותר יש לפרש הנעורים מלשון התעוררות כאדם הנעור משנתו והוא היפוך מה שאמר בתחילה שווא לכם משכימי קום וגו'. וענין הדבר שאמרו חז"ל לא יגעת ומצאת אל תאמין. והגיעה הזאת כפשטא שלא יתגרו בשינה וישכים ויעריב לדברי תורה כמו שאמרו חז"ל בפסוק קווצותיה תלתלים שחורות כעורב למי שמשכים ומעריב עליהם. אך זהו בענין יגיעת הגוף אבל **העיקר היגיעה הוא בשכל** כי אם לא ישים עין מחשבתו ולבו להבין הדברים על שרשם וילמוד בלי התעוררות השכל הוא דומה לאדם הישן, כמפורש בדברי חכמינו ז"ל בכמה מקומות. והיינו דקאמר קרא שווא לכם משכימי קום וגו' ר"ל אף שישכים ויעריב, אם לא יעורר שכלו וילמד מתוך השינה נקרא אוכלי לחם העצבים, שהתורה נקראת לחם כדכתיב לכו לחמו בלחמי והוא הלחם מן השמים, אבל כשלומד מתוך השינה נקרא לחם העצבין שהעצבין הוא היפוך הזריזות והחריצות. ומ"ש **אוכלי לחם בלשון רבים דקאי על הרב**

ותלמידים, כי כפי הדברים המוצאים, כן הוא בלב המקבלים, וכשיוצאים בלי התעוררות השכל, כמו כן הם במקבלים, וזהו שאמר כן יתן לידידו שינה. ומ"ש לשון ידידו הוא נגד מ"ש בסיפא דקרא כי ידברו את אויבים **שאם יוצאים הדברים מפי הרב כחיצים ביד גיבור כן יתעוררו התלמידים**. ונקראים בשם בני הנעורים שיש בהם כח לפלפל בשכלם עם הרב, ונעשו כאויבים זה לזה, וכדמסיים כי ידברו את אויביו בשער. ואמר הדברים (והופכו) [והיפוכן] כשמלמדים שניהם מתוך השינה הם אוהבין וידידים זה לזה שאין כח בשכל התלמיד להקשות ולפלפל בדבריו והיינו דקאמר כן יתן לידידו שינה עכ"ל.

חיבור זה הורתו ולידתו בקדושה, בבית מרן זיע"א, הוא אשר זרזני והמריצני פעמים רבות, לקבץ הקושיות וההערות למקוה מים טהור אחד, ולהעמידם ולחוקקם עלי ספר למען יוכלו הלומדים לשעבד המחשבה במציאת התירוצים שיש לישיב על ידם את ההערות, ואף פתח לי מאוצרותיו הערות מחכימות שהודפסו בספר זה. מרגלא בפומיה היה לומר לי שהעמדת השאלות כדבעי ללא נסיון לתרצם הוא בבחינת "לא עליך המלאכה לגמור" – דיין שקושיתך החזקה במקומה עומדת. יה"ר מלפני אבינו שבשמים שספרי זה יגרום לתוספת עילוי לנשמתו הגדולה שבג"מ, ויהיה בזה בבואה דבבואה של הכרת הטוב.

חיבור זה קראתיו בשם "מחשבת עם" ורמוז בו שמי, ומטרתו כשמו, למען יוכלו עם התורה לחשוב לישיב ההערות והתמיהות, ולצרפם למלאכת מחשבת של חידושי תורה. כמו"כ לרמוז לדרכו של **רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך** זצוקלה"ה אשר הכה תדיר על קדקודנו, הן בשעורים והן בשיחות על הצורך להתרחק מן השטחיות, ולעיין לחשוב ולהביט פנימה בכל דבר רוחני, ולהקדיש זמן אפילו למחשבה אחת של מוסר.

צרפתי לספר קושיות והערות ששלחו לי גדולי ומאורי הדור לחשיבות הענין הלא המה ירוך מוריך: **מרן רשכבה"ג רבינו הגאון יוסף שלום אלישיב שליט"א**, שהשיב תדיר לשאלותי והתיר הסבוך אחת לאחת. מורי ורבי **מרן**